

Külföldi tőkeérdekeltségű vegyesvállalatok létesítésének területi vonatkozásai Magyarországon

IVÁN LÁSZLÓ

Bevezető

Magyarországon nem „bársonyos” forradalommal következett be a rendszerváltás, hanem ebben is *megfigyelhető volt sajátosságosan „magyar út”*. 1968-tól kezdve hazánkban lassú, megtorpanásoktól (1972, 1984) sem mentes, *permanens gazdasági átalakulás* indult meg, ami 1989 – az effektív politikai rendszerváltás – után gyorsult, ill. kiteljesedett. Miután nyilvánvalóvá vált, hogy a hazai, mélyégesen „Jerongyolódott” gazdaság minden „kibontakozási” illúzió ellenére is csak külső erőforrások – elsősorban külföldi működőtőke – igénybevételével válik reaktíválhatóvá, a gazdaság állapota már 1987-ben politikai lépésváltásra kényszerítette a pártállam akkori reformkommunista vezetőit. Ilyen fejlemények után született meg az év végére a *társasági törvény* (I.), amely megteremtette a gazdasági átalakulás jogi kereteit. Ezt követően a történelmi horderejű események felgyorsulásával Magyarországon megindult a társadalmi-gazdasági rendszer teljes lebomlási folyamata, melynek égisze alatt sorra születtek a *tulajdoni reform* jogi kereteit biztosító ún. „*sarkalatos*” *törvények*. Közülük csak a legfontosabbakat kiemelve:

- 1988. évi XXIV. tv.: a *külföldiek magyarországi befektéseinek szabályozása*,
 - 1988. évi VI. tv.: *társasági törvény* (II.) – a vegyesvállalati jogi keretek megalapozása,
 - 1989. júl. 1.: *átalakulási törvény*,
 - 1990. márc. 1.: az *állami vagyon védelmének szabályozása* (az Állami Vagyonügynökség felállítása útján),
 - 1990. szept. 1.: *privatizációs törvény* – a kormány megkezdi az előkészületeket a nagyvállalatok állami kezdeményezésű átalakítására és privatizációjára.
- Az elfogadott törvények lehetővé tették – a korábbi gazdálkodó szervezetek átalakulásával egyidőben – ezek körének bővülését, új szereplők megjelenését. Három és fél év alatt *megnégyesződött(!) a nemzetgazdaság szereplőinek száma* (1. táblázat).

A hagyományos állami tulajdon átalakításának legfontosabb megjelenési formája a részvénytársasággá alakulás volt. A második legjelentősebb, új típusú gazdálkodó szervezeti formát a korlátolt felelősségű társaságok alkották, ahol a statisztikában nem különíthetők el az állami vállalatok átalakulása során alapítottak és a magánkezdeményezésűek. Az 1990-es év cégbejegyzései alapján a *magánkezdeményezésű kft-k vannak túlsúlyban*, ezek képviselik a „legdivatosabb” formulát.

A külföldi tőkerészvétellű vegyesvállalatok főbb sajátosságai

A külföldi tőkerészvétellel működő *vegyesvállalatok* számának alakulásában a bevezetőben elmondottakhoz hasonló, bár annál sokkal *dinamikusabb tendenciát* figyelhetünk meg (2. táblázat). A vegyesvállalatok fő megjelenési formája itt a korlátolt felelősségű társaság (1990-ben a működő *vegyesvállalatok 94%-a* kft alapítású) volt.

A vegyesvállalatok részletes vizsgálata során két év (1989, 1990) folyamatait vettük górcső alá. (Az 1989-es év adatait a KOPINT-DATORG Makrostatisztikai Főosztálya, míg az 1990-eseket az APEH-PSZTI bocsátotta rendelkezésre.)

1. táblázat. A gazdálkodó szervezetek száma a nemzetgazdaságban

Mutató	1988	1989	1990	1991. I. félév
Gazdálkodó szervezetek száma	10811	15235	29470	42401
Növekedés (előző év = 100 %)	–	140,9	193,4	143,9
Az összes gazd. szervezetből				
Rt arány, %	116	307	646	868
Kft arány, %	1,1	2,0	2,2	2,0
Kft arány, %	451	4485	18317	30949
Kft arány, %	4,2	29,4	62,2	73,0
Kft-k számának növekedése (előző év = 100 %)	–	994,5	408,4	169,0

2. táblázat. A külföldi tőkerésztvételű vegyesvállalatok térhódítása

Mutató	1988	1989	1990	1991. I. félév	1992 febr.
Vegyesvállalatok száma	270	1588	5693	8250	11000*
Arányuk az összes gazdasági szervezetből, %	2,5	10,4	13,3	19,5	20-22*

* becslés

Az 1972–88 között eltelt csaknem másfél évtized alatt Magyarországon mindössze 250 külföldi érdekeltségű vegyesvállalat alakult. Ezzel szemben 1989-ben – a politikai rendszerváltás évében – mintegy 1000, az átalakulást követően (1990-ben) pedig 3814! Egy 1150 vállalatra kiterjedő reprezentatív vizsgálat (Joint ventures in Hungary 1991) adatai alapján megállapítható, hogy a vegyesvállalatok 80,4%-a (884 gazdasági egység) 1989–90-ben alakult. A statisztikák jól mutatják a tőkeimport gyorsulását, sőt, a trend továbbra is hasonlóan folytatódik, hiszen 1991 első félévében a KSH jelentése szerint 3077 új vegyesvállalatot alapítottak.

A vizsgálati időszak kiválasztásában nem kis mértékben közrejátszott a vállalatalapítások szubjektív motivációjának áttekintése is. Leszögezhető, hogy 1989 és 1990 – szinte megismételhetetlenül – a nagy „gründolás” éveit voltak Magyarországon, de már ilyen rövid időszak alatt is változott a vállalatalapítás motivációs bázisa.

– 1988-ban a régi hatalmi apparátus végnapjait érezve, egy új, kialakulóban levő – elsősorban gazdasági – elit pedig a hatalmi vákuum bizonytalanságától félve tömegesen mentette vagyonát külföldre (nagy részét Ausztriába és Németországba).

– A rendszerváltás békés lezajlása után, 1989-ben azután megindult a külföldre „menekített” vagyonok lassú visszatérése. Tehát ebben az évben a régi politikai elit vagyonátmentési technikája révén születtek az elvileg külföldi tőkerésztvételű – való-

jában előzőleg külföldre „menekített”, de magyar eredetű – vegyesvállalatok. Így ezen „vegyesvállalatok” valójában nem is képviseltek igazi tőkebeáramlást, hanem csak az *előzőleg belföldön akkumulált tőkék repatriálását* jelentették.

– 1990-ben némileg változott a kép. Egyrészt *megindult a tényleges tőkebeáramlás*, másrészt változott a *jogi szabályozás*. Ez utóbbi lehetővé tette, hogy a külföldi fél konvertibilis készpénz-hozzájárulása, amíg el nem fogy, devizában tartható a vállalat bankszámláján, és abból minden importengedély nélkül beszerezhetők termelőeszközök és alkatrészek. *A vegyesvállalatok számára lehetővé vált a konvertibilis valuta gyakorlatilag szabad használata*, ami rendkívül nagy vonzerőként hatott a magyarországi viszonyok közepette. (A magyar fél számára azért vonzó a vegyesvállalati forma, mert importengedély nélkül juthat külföldi készpénzhez, vagy természetbeni aportja útján fejlett technikához, berendezésekhez.)

*Tőkenagyság, ágazati sajátosságok;
a tőkebehozatal földrajzi származási területe*

A Joint Venture Club által publikált kiadvány (Joint ventures in Hungary 1991) alapján 1989 végén mintegy 600 millió US dollárt, 1990 végén pedig már 1,2 milliárd US dollárt tett ki a Magyarországon vegyesvállalatokba befektetett tőke nagysága. Az országban működő vállalatok teljes vagyonához képest azonban *ez a tőkemennyiség még nem jelentős*, és messze elmarad a várakozástól. A Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériumának közlése szerint, 1991 közepén a 8250 vegyesvállalatba *beérkezett tőke megközelítette a kétmilliárd dollárt*.

Ennek ellenére fontos körülmény az, hogy egy év alatt annyi tőke áramlott az országba, mint 16 év alatt összesen, és *a volt szocialista országok közül eddig Magyarországon a legmagasabb a külföldi tőkebefektetés volumene*.

További összehasonlításként érdemes megemlíteni, hogy Spanyolország mielőtt csatlakozott az EGK-hoz, évente 3–4, Portugália 2–3 milliárd dollár külföldi tőkét vont be gazdaságába.

A befektetők általában a gyorsabb megtérülést lehetővé tevő, kisebb, főként belkereskedelmi vállalkozásokat részesítik előnyben. Az 1990-ben alapított vegyesvállalatok 57%-a 1 millió Ft, 33%-a 10 millió Ft alatti törzstőkével indult. Mindössze 2,4%-uk alakult 100 milliónál nagyobb törzstőkével. Mégis ez utóbbiak hozták be a befektetett pénzmennyiség 77%-át.

A vegyesvállalatok számbeli gyarapodásához viszonyítva az egy vállalatra eső alaptőke, és ezen belül a külföldi részesedés összege relatíve csökkent: 1988-ban 1,5–1,6 millió, 1989-ben 500–600 ezer, 1990-ben pedig 240–270 ezer dollár külföldi tőkerész jutott átlagosan egy vegyesvállalatra.

A vegyesvállalatok leggyakoribb szervezeti formája a kft. 1989-ben a magyarországi kft-k 32%-a, 1990-ben 29%-a külföldi tőkerésztvétellel működött.

1990-ben szám szerint *a legtöbb vegyesvállalat a belkereskedelemben* (1800) tevékenykedett, és az ágazatban működő gazdasági szereplők számához viszonyítva is itt találjuk a legtöbbet belőlük (3. táblázat). A külföldi tőkerésztvételű vállalatok számát tekintve mind a vegyesvállalatok között, mind pedig az ágazatban működő

3. táblázat. A vegyevállalatok ágazati megoszlása

Ágazat	Megoszlás, %		Részesezés a gazdálkodó szervezetekből, %	
	1989	1990	1989	1990
Ipar	33,8	26,7	12,8	20,2
Építőipar	9,4	9,1	6,7	12,3
Mezőgazdaság	1,5	1,4	1,2	3,7
Szállítás-hírközlés	2,1	2,3	10,6	17,8
Kereskedelem	33,1	41,1	19,6	30,8
Vízgazdálkodás	0,1	0,1	0,2	1,0
Anyagi szolgáltatások	14,7	13,1	12,2	14,4
Nem anyagi szolgáltatások	5,3	6,2	14,4	23,8
<i>Összesen:</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>10,4</i>	<i>19,3</i>

gazdálkodó szervezetek számához viszonyítva *jelentős helyet képvisel az anyagi szolgáltatások területe* (600 vegyevállalat). Itt elsősorban a pénz- és biztosítóintézetekbe irányuló külföldi tőkeáramlás fejlődése figyelemreméltó.

A mezőgazdaság piacorientált fejlődésének kezdetét jelenti, hogy *a mezőgazdasági vegyevállalatok száma az utolsó (1990-es) évben megháromszorozódott*, és az ágazatban tevékenységet végző vállalatok számához képest is nőtt a külföldi tőkerésztvétellel működő gazdálkodó egységek száma, bár az ágazat egészét tekintve a tőkeáramlás minimális. Ez egyrészt jelzi a mezőgazdasági ágazat profittermelő képességének alacsony szintjét, másrészt a mezőgazdaságban résztvevő állami, szövetkezeti és magánszféra – belső tőkehiány miatt – csak gyenge külföldi tőkefogadási készséggel rendelkezik.

A 3. táblázatból látható az ipari és a kereskedelmi tevékenység dominanciája. *1988-ig a külföldi működőtőke főként az iparban jelentkezett*, a vegyevállalatok több mint 60%-a az ipari szektorban alakult. Mára a vállalatok számát tekintve az ipari szektor a második helyre szorult, ugyanakkor az ágazatban a vegyevállalatok súlya növekedett. *1988-tól kiemelkedően növekedett a kereskedelmi, és különösen a belkereskedelmi tevékenységben külföldi tőkerésztvétellel működő vállalatok száma.*

Összességében igaz, hogy az elmúlt két évben a külföldi tőkebeáramlás döntően a kis tőkével alapított vállalkozások körében realizálódott. A külföldi működőtőke bevonással kapcsolatos kritikák között gyakran elhangzik, hogy *Magyarországra csak a minimális befektetéssel gyors meggazdagodást biztosító, ún. „rabló” tőke áramlik.*

A korábban már említett 1150 vegyevállalat részletes adatait közlő reprezentációs minta szerint *Magyarországnak 1990-ben 47 országgal volt tőkebehozatali kapcsolata.* Számszerűleg 1000–1000 vegyevállalati kapcsolattal *Ausztria és (Nyugat-)Németország vezetett*, e két ország adta a vegyevállalati kapcsolatok több mint 52%-át. Harmadik helyen álltak az *Amerikai Egyesült Államok* befektetői 270 vegyevállalattal (7–8%), de a *behozott tőkemennyiséget* tekintve (650 millió dollár) az *első helyet* foglalták el. Utánuk 4–9. helyen a *fejlett Európa országai* (Svájc, Olaszország, az Egyesült Királyság, Svédország, Hollandia és Liechtenstein) következtek, összesen 800 vegyevállalattal, ami az ilyen típusú szervezet mintegy 25%-át reprezentálta. A 10. helyen a Szovjetunió állt 1,8%-os vegyevállalati részvétellel. Összességében az *első tíz*

helyen szereplő ország tette ki a külföldi vegyesvállalatok több mint 87%-át. További jellegzetes csoportot képeztek Ázsia fejlett országai (Japán, Hongkong, Indonézia, Dél-Korea, Singapore, Tajvan, Thaiföld), bár részesedésük összesen is csak 1–2%-ot ért el a vállalati tömegből.

Jelen kutatás továbbfejlesztésének irányát *a területi kapcsolatok további, részletesebb elemzése* jelölheti ki. Ennek keretében érdemes lenne

– feltárni a német és osztrák tőke magyarországi megtelepedésének *regionális sajátosságait*;

– megkeresni a német és osztrák tőke származási helyének *regionális aspektusait*, esetleges társadalomföldrajzi okait, és magyarázatát. (Állítólagosan a betelepült német tőke 3/4 része Dél-Németországból: Bajorországból, ill. Baden-Württemberg szövetségi tartományból érkezett!)

Területi jellegzetességek a külföldi tőkerészvételű vegyesvállalatok elhelyezkedésében

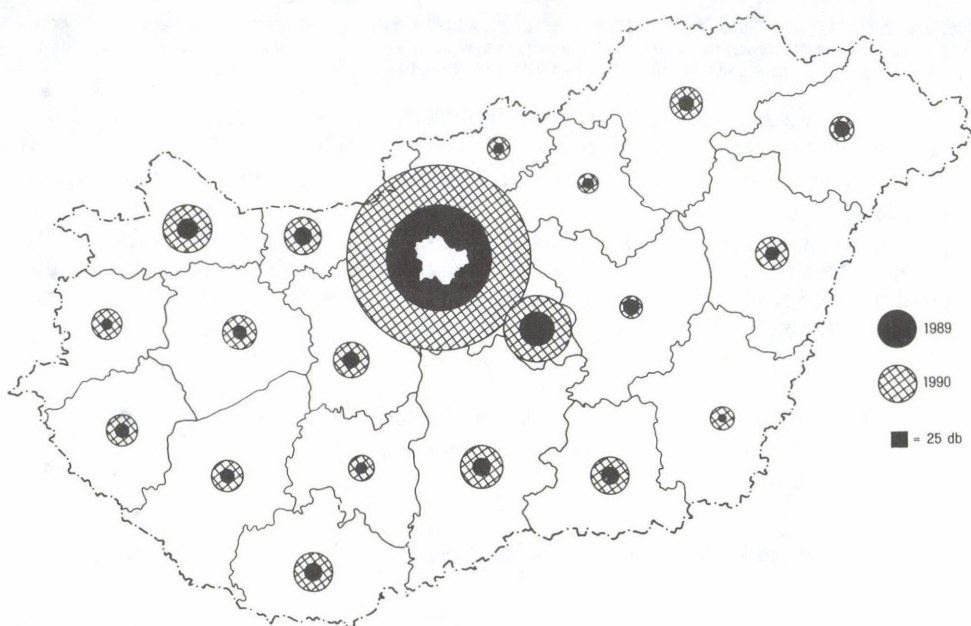
A vegyesvállalatok cégbejegyzéseinek makroregionális összefüggései

A vegyesvállalatok *mintegy 2/3-a a fővárosba települt*, e területen is érvényesült Budapest nyomasztó „vízfejűsége”, annak ellenére, hogy 1989-hez képest 1990-ben némileg csökkent a főváros dominanciája.

Budapest központi fekvése, infrastrukturális kiépítettsége, a vegyesvállalatok alapításához és működtetéséhez szükséges ügyintézési feltételek, a nyelvet ismerő szakember-kínálat, valamint a kedvező piaci kereslet feltételei rendkívül erős vonzerőt jelentenek a külföldi befektetők számára. Az iparban működő vegyesvállalatok 45%-a, az építőiparban 64%-a, a kereskedelemben 60%-a és a szolgáltató vállalatok 75%-a a fővárosba települt.

A vegyesvállalatok vidéki terjedésében észlelhető viszont egy lassú, pozitív irányú fejlődés. Ez megmutatkozik egyrészt a vállalatok számbeli emelkedésében, másrészt a vegyesvállalatok által érintett települések körének bővülésében. A legtöbb vegyesvállalat *Pest megyébe* települt (amit a fővároshoz való közelség indokol), de sok választotta a *Dunántúl hagyományosan fejlettebb megyéit* (Győr–Moson–Sopron, Komárom–Esztergom és Baranya megyék) székhelyül. Az *Alföld* megyéi közül *legnagyobb mértékben Bács–Kiskun* megyében települt meg a külföldi tőke (1. ábra). 1990-ben a területi polarizáció valamennyire csökkent. Ez főleg a vidéken alakult kereskedelmi vegyesvállalatoknak köszönhető.

Az 1. ábra abszolút számai mögött érdemes a változás trendjeit is szemügyre venni, mert az bizonyos területi folyamatokról is árulkodik. *Szembeötlő egyes, főként észak-dunántúli megyék (Vas, Veszprém, Fejér) dinamikus fejlődése*, de két dél-alföldi megye (Csongrád és Békés) is *jelentős növekedést* tudott produkálni. (Békés megye az 1989-es utolsó helyről a 17.-re lépett előre.) *Elkeserítő viszont Jász–Nagykun–Szolnok, Szabolcs–Szatmár–Bereg relatív visszaesése*. E két, viszonylag jó helyzetből induló megyében a vegyesvállalat-alapítások 1990-ben nagyon lefékeződtek. Más típusú *Heves és Nógrád* megye, ahol már az induló helyzet sem volt kedvező, s a fejlődés is csak nagyon *lassan bontakozik ki*.

1. ábra. A külföldi érdekeltségű vegyesvállalatok számának alakulása megyénként, 1989–1990. (1 négyzet = 25 vegyesvállalat)

Change in number of joint ventures, by counties, 1989–1990. (1 square = 25 joint ventures)

Mikroregionális összefüggések 1989-ben

A makroregionális jelenségeknél sokkal árnyaltabb képet kapunk, ha a 2. ábra településszintre lebontott adatait vesszük szemügyre. Ebből karakteresen kitűnik a nagyvárosoknak a vegyesvállalatok alapításában betöltött szerepe. 1989-ben 1024 vegyesvállalat (az ilyen típusú gazdálkodó szervezetek közel 65%-a) Budapestre települt.

A mellékábra tanúsága szerint a városon belüli differenciálódás nagyjából a társadalmi szegregációval mutat szoros összefüggést. A legtöbb vegyesvállalat a városközponti jellegű (V. és XIII.), ill. a magas társadalmi státusú, budai (II. és XI.) kerületekbe települt, de figyelemre méltó, hogy további két budai kerület (III. és XII.) is jelentős számú külföldi érdekeltségű vegyesvállalatot akkumulált.

A második legjelentősebb koncentráció a főváros szűkebb környékén, az agglomerációs övezet 44 településében jött létre. 1989-ben 80 vegyesvállalat, az összes ilyen cég kb. 5%-a települt ide.

Az agglomeráció jelentőségét elsősorban a Budapesthez való szoros térbeli kötődés adja, de a Budapesti Cégbírószágtól származó információ alapján más – informális – jelenség is meghúzódik e terület látszólagos túlpreferralásának hátterében. Tekintettel arra, hogy a külföldi partnerek jelentős része budapesti székhelyű vállalatlapításra törekszik, a fővárosi cégbírószágon a nagyszámú ügyintézés jelentősen

2. ábra. A külföldi érdekeltségű vegyesvállalatok településenkénti száma, 1989. (A mellékábrán a budapesti kerületek értékei)

Distribution of joint ventures by settlements, 1989 (Insert map shows data for the districts of Budapest)

lassítja a bejegyzési folyamatot. Így a „sorbanállás” kiküszöbölése céljából sokan – főleg azok, akik agglomerációs ingatlannal rendelkeznek – inkább e fiktív címre adják be a – Pest megyei Cégbírósághoz – bejegyzési igényüket. A bürokratikus szabályozás a tényleges statisztikai adatokat így módon némileg módosítja, mert az agglomerációs vegyesvállalatok egy része ténylegesen valójában Budapesten működik, ennél fogva vélhetően a főváros szerepe még a statisztikailag rögzítetténél is nagyobb lehet.

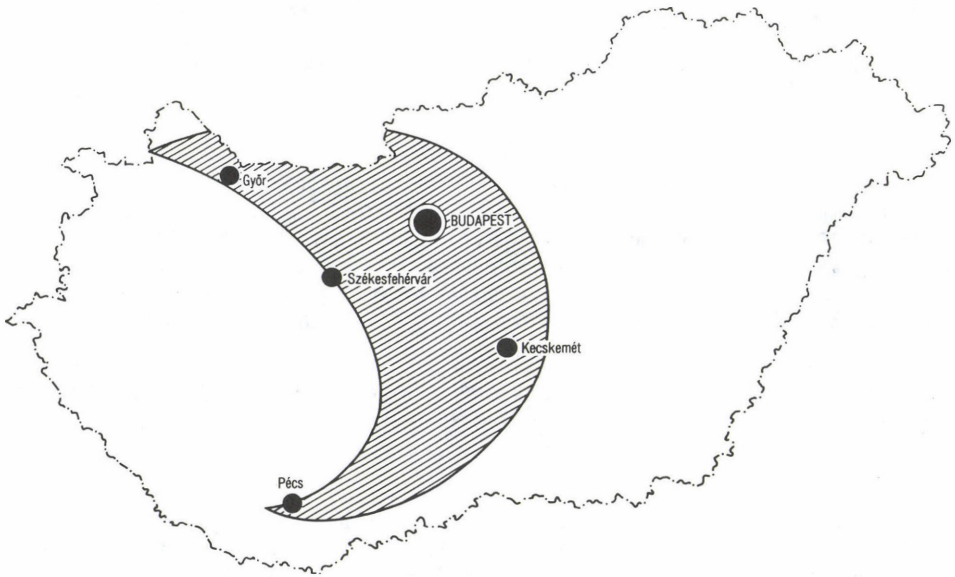
A 2. ábra térfolyamatai alapján az osztrák határhoz való közelség – mint helyzeti előny – emelhető ki, valamint a nagyvárosok (Győr 25, Székesfehérvár 22 vegyesvállalat), ill. a Győr–Budapest közötti hagyományosan magas társadalmi–gazdasági fejlettségű Duna-mellék tömörít az átlagosnál több külföldi érdekeltségű vegyesvállalatot.

Baranya és Bács-Kiskun megyében szintén területi specifikum emelte a szokásosnál magasabbra a vegyesvállalat-alapításokat. A történelem különös fintoraként – különösen az Észak-Bácskában (Baja, Hajós, Nemesnádudvar, Csávoly) – a kitelepített német lakosság, az ún. ungardeutschok hazai kapcsolatai lettek a vidék újabkori gazdasági felvirágzásának motorjai. Baranyában a német eredetű aprófalvak tengeréből az erős württembergi kapcsolatokkal rendelkező nagyváros, Pécs toronymagasan emelkedik ki, olyannyira, hogy 32 vegyesvállalatával (1989) Budapest után egyenesen a második helyet foglalta el.

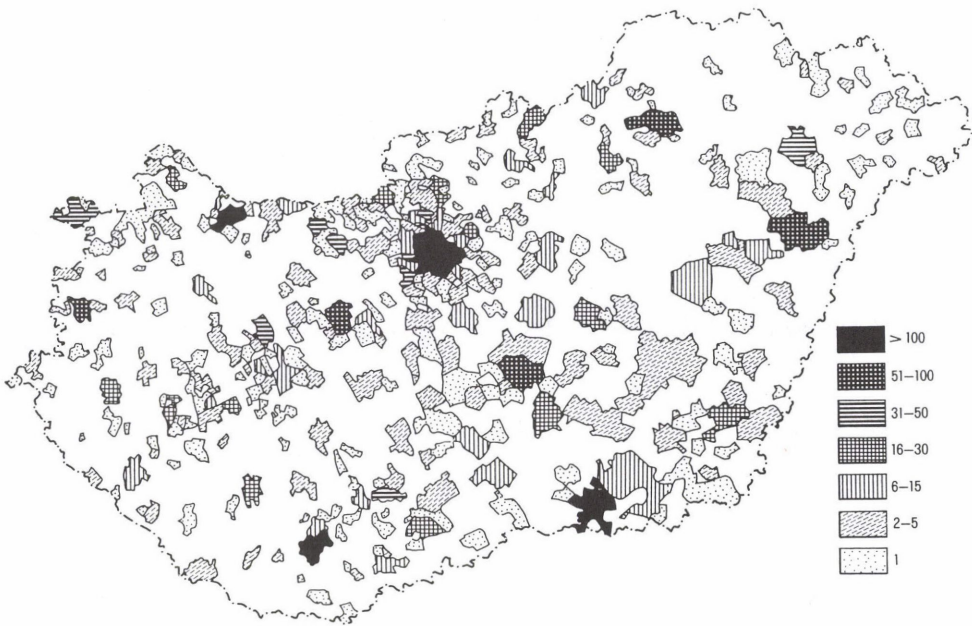
Az 1989-es – kiinduló – év területi folyamatai alapján az országban szépen kirajzolható – mezopotámiai előképre hivatkozva – egy „termékeny félhold”, ami jelen esetben nem a természeti környezet termékenységét, sokkal inkább a társadalom innovatív képességét rajzolja ki (3. ábra). Az ábra a centrum–periféria viszony egy sajátos – társadalmi indíttatású – aspektusát tárja fel.

A vegyesvállalatok térbeli diffúziója 1990-ben

A 3. és az 1990-es állapotot bemutató 4. ábra összevetése alkalmas a vegyesvállalatok térbeli terjedési folyamatának érzékeltetésére. A korábban elemzett jelenség (Budapest és városrégiója dominanciája) 1990-re is jellemző, Budapesten 1990-ben 3307, az agglomerációs övezetben pedig 302 vegyesvállalat működött, ami együttesen kb. 63%-os részarányt jelent, bár a főváros (223%-os növekedés) és az agglomerációs zóna (277,5%-os növekedés) túlsúlya elsősorban a falusi települések (332%-os növekedés) dinamikus térnyerése következtében relatíve mérséklődött.

3. ábra. A magyar „Termékeny félhold” területe
Area of the 'Hungarian fertile half-moon'

4. ábra. A külföldi érdekeltségű vegyesvállalatok településenkénti száma, 1990
Distribution of joint ventures by settlements, 1990

A listavezető nagyvárosok (Budapest, Pécs, Győr) megőrizték jó pozíciójukat, de Szeged – mint régióközpont – látványosan elbretört. (Az 1989. évi 23 vegyesvállalattal szemben 1990-ben már 106 működött a városban, ami kiemelkedő, 361%-os növekedést reprezentált.) E robbanásszerű átalakulásban nem kis szerepet kapott a feszült jugoszláviai helyzet elől külföldre menekülő tőke határközeli letelepedése. Kezdetben a vajdasági magyar, később – különösen a polgárháborús 1991-es évben – már más – elsősorban szerb, kisebb mértékben bunyevác és horvát – tőke áttelepülése is megfigyelhető volt.

1990-et a vegyesvállalatok területi koncentrációja szempontjából a Győr–Budapest–Pécs–Szeged határolta négyszög túlsúlya jellemezte, de a vidéki polgárosultabb nagyvárosok (Szombathely, Székesfehérvár, Kecskemét, Debrecen és Miskolc) is jelentős mértékben javították pozíciójukat. Új – kissé megkésett – jelenségként megindult a Balaton vidékén (Székesfehérvártól Keszthelyig) az idegenforgalomhoz járulékosan kötődő – elsősorban – kereskedelmi jellegű vegyesvállalatok terjedése, ami a „termékeny félholdat” parabolászerűvé alakította át, ahol a fókuszvonalat a balatoni településeggyüttes alkotja.

Végezetül a vizsgált két év (1989, 1990) vegyesvállalati adatait településkategóriánkénti bontásban összegeztük (4. táblázat). A táblázatban közöltük az egyes városkategóriáknak az ország egészéből való részesedés arányát és növekedésük dinamikáját is. A számok önmagukért beszélnek!

4. táblázat. A vegyevállalatok településkategóriánkénti megoszlása

Településkategória	1989			1990			Növekedés 1990/1918 %
	Települések száma	Vegyevállalatok száma	Részese- dés az összes vegyev- vállalatból, %	Települések száma	Vegyevállalatok száma	Részese- dés az összes vegyev- vállalatból, %	
Budapest	1	1024	64,5	1	3307	38,1	222,9
Városok							
100 000 feletti lakossal	8	164	10,3	8	709	12,4	332,3
50 000-100 000 lakossal	12	93	5,9	12	358	6,3	284,9
10 000-50 000 lakossal	52	164	10,3	85	698	12,3	325,6
10 000 alatti lakossal	11	14	0,9	29	75	1,3	435,7
<i>Városok összesen:</i>	<i>84</i>	<i>1459</i>	<i>91,9</i>	<i>135</i>	<i>5147</i>	<i>90,4</i>	<i>252,8</i>
Községek							
10 000 feletti lakossal	10	19	1,2	12	77	1,3	305,3
5000-10 000 lakossal	17	32	2,0	40	119	2,1	271,9
2000-5000 lakossal	35	41	2,6	110	182	3,2	343,9
1000-2000 lakossal	27	30	1,9	83	108	1,9	260,0
1000 alatti lakossal	7	7	0,4	56	62	1,1	785,7
<i>Községek összesen:</i>	<i>96</i>	<i>129</i>	<i>8,1</i>	<i>301</i>	<i>548</i>	<i>9,6</i>	<i>324,8</i>
<i>Mindösszesen:</i>	<i>180</i>	<i>1588</i>	<i>100,0</i>	<i>436</i>	<i>5695</i>	<i>100,0</i>	<i>258,6</i>

IRODALOM

- BALÁZSNÉ VARGA M. 1991. A külföldi tőkerészvételű vegyevállalatok szerepe a magyar gazdaságban. – Kézirat, BUVÁTI, 57 p.
- Csalódás és keserűség. – HVG, 1991. 40. 79 p. (Név nélkül)
- Joint ventures in Hungary with foreign participation. – Magazin Kiadó, 1991 Bp. 287 p. (Név nélkül)
- Kétmilliárd dollár befektetés. – A Népszabadság híradása, 1991. szept. 20.
- KLEKNER P. 1990a. Vegyevállalatok Magyarországon. – Gazdasági Fórum 3. pp. 65–76.
- KLEKNER P. 1990b. A vegyevállalatok magyarországi terjedése. – OT TGI Kiadv., Bp. 68 p.
- KOCSIS GY. 1991. Borúra ború. – HVG, 1991. 40. 79 p.
- Külföldi működő tőke részvétele a vállalkozásokban. – Ip. és Ker. Minisztérium kiadv., Bp.
- Külföldi részvételű vegyevállalatok Magyarországon. – A Magyar Gazdasági Kamara kiadv., Bp. 281 p.
- MESKÓ A. 1991. A külföldi érdekeltségű vállalatok működéséről. – Gazdaság és Társadalom 6. pp. 3–12.
- PERSÁNYI F. 1987. A külföldi részvételű gazdasági társaságok szerepe és lehetőségei. – Tervgazd. Fórum 3. pp. 33–44.

SIMAI M. 1989. Külföldi működő tőke az európai szocialista országok gazdaságában az 1980-as évek végén. – Közg. Szle 7–8. pp. 873–887.

Szapora vegyesvállalatok. – HVG, 1991. 40. 9 p. (Név nélkül)

Vegyes házasságok. – HVG, 1991. 14. 86 p. (Név nélkül)

A világgazdaság és a magyar gazdaság helyzete és kilátásai 1990 őszén. – Konjunktúrajelentés 3. KOPINT-DATORG, Bp. 130 p.

SPATIAL DISTRIBUTION OF JOINT VENTURES IN HUNGARY

by *L. Iván*

S u m m a r y

An ongoing economic transformation has been underway in Hungary since 1968 which has considerably accelerated since the dramatic political changes started in 1989. Structural changes in the domestic economy perhaps are represented most strikingly by the mushrooming joint ventures with foreign capital involvement spatial processes of which are presented and major conclusions drawn briefly in this article. Spatial distribution (by settlements) of economic units (joint ventures) of the new (capitalistic) type are registered for two time slices (1989 and 1990) to show a fundamental turn in motivations of their establishment and to reveal one of the typical spatial aspects of innovation diffusion.

Spatial processes are showing close correlation with the general microregional level of development. In the beginning (1989) there was a strong spatial polarization while later (1990) a slow but marked levelling started.

Further on an outline of the specific features of the joint ventures in Hungary is presented and, as a result of a representative sampling, the geographical origin of the investments is analyzed. A short assessment is given on the amount of the capital involved and on the trends of its expansion, related to the earlier expectations. Finally, Hungary is shown in an international comparison with other countries of the Eastern European macroregion as far as the joint ventures are concerned.

Translated by L. BASSA

Beszámoló az osztrák–magyar geomorfológiai és tájökölógiai szimpóziumról

(Persenbeug, 1991. október 8–12.)

A hagyományosan jó osztrák–magyar szaktudományi kapcsolatok megnyilvánulásaként 1991-ben az Osztrák Földrajzi Társaság meghívta a magyar természetföldrajzosok egy csoportját Ausztriában tartandó tapasztalatcserére, terpei kutatáseredményeik megismertetésére. A szervezésben kiemelkedő szerepet vállalt H. FISCHER professzor, a Bécsi Egyetem Természetföldrajzi Tanszékének vezetője és Dr. P. FRITZ, a Bécsi Közgazdasági Egyetem Város- és Területfejlesztési Intézetének tanára, akik a kirándulásokon is mindvégig kísérték bennünket. Csak Bécsben tartott velünk a szintén régi időkre visszanyúló magyar kapcsolatokkal rendelkező, a szimpózium megrendezését ugyancsak támogató Osztrák Kelet- és Délkelet-Európa Intézet (gondoljunk pl. a dunai országok atlaszára) képviselője, Dr. P. JORDAN.

A meghívók szándéka szerint a magyar küldöttség egyrészt a magyar geomorfológia és tájökölógia vezető kutatóit, az MTA Földrajztudományi Kutató Intézetét, valamint valamennyi egyetemi természetföldrajzi tanszékét képviselő szakemberekből állt, másrészt pedig helyet kapott benne néhány olyan fiatalabb kutató is, aki az osztrák–magyar földrajzi kapcsolatokért már sokat tett, je Ausztria természeti képét